

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 449

Ekonomia

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Joanna Świrska-Korłub, Jadwiga Marcinek

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-616-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Piotr Adamczewski: Organizacje inteligentne w rozwoju społeczeństwa wiedzy / Intelligent organizations in the development of knowledge society	13
Maciej Banasik: Siła demokracji a władza finansjery na przykładzie kryzysu w Grecji / The strength of democracy vs. the power of high finance on the example of the crisis in Greece	23
Paweł Białynicki-Birula, Łukasz Mamica: Uwarunkowania i efekty polityki przemysłowej w świetle neoweberowskiej koncepcji państwa / Determinants and effects of industrial policy in the context of the neoweberian state model	40
Jan Borowiec: Integracja handlowa jako determinanta synchronizacji cykli koniunkturalnych w strefie euro / Trade integration as a determinant of business cycles synchronization in the Euro Area	52
Malgorzata Bułkowska: Potencjalny wpływ bilateralnych umów handlowych na wzrost gospodarczy UE – przewidywane skutki dla polskiego sektora rolno-spożywczego / Potential impact of the bilateral trade agreements on the economic growth in the EU – expected consequences for the Polish agri-food sector	61
Sławomir Czetwertyński: Produkcja partnerska a nieformalny obrót cyfrowymi dobrami informacyjnymi / Peer production vs. informal distribution of digital information goods	72
Ireneusz Dąbrowski: Mechanizmy sprzężeń zwrotnych i ujęcie cybernetyczne w ekonomii / Feedbacks and cybernetic coverage in economics	86
Tomasz Dębowski: Polityka regionalna Unii Europejskiej w Polsce – terażniejszość i przyszłość / Regional policy of the European Union in Poland – present and future	96
Wirginia Doryń: Innowacyjność sektora niskiej techniki w krajach Unii Europejskiej – analiza porównawcza / Innovation of the low technology sector in the European Union – a comparative analysis	109
Karolina Dreła: Prekariat – kierunki zmian i wpływ na rynek pracy / Precariat – directions of changes and impact on the labour market	118
Monika Fabińska: Droga kobiet do sukcesu biznesowego w dobie polityki równych szans / Women’s road to business success in the era of equal opportunities policy	130

Maria Fic, Daniel Fic, Edyta Ropuszyńska-Surma: Społeczno-ekonomiczne ograniczenia rozwoju gospodarczego Polski w kontekście pułapki średniego dochodu / Socio-economic constraints of the Polish economic growth in context of the middle-income trap	142
Paweł Głodek: Proces komercjalizacji wiedzy a struktury uczelni wyższej – ujęcie modelowe / Process of knowledge commercialization and university organisational units – model approach.....	155
Aleksandra Grabowska-Powaga: Uwarunkowania kształtowania kapitału społecznego – odniesienia do Polski / Factors that influence social capital – references to Poland.....	169
Alina Grynia: Poziom oraz struktura finansowania działalności badawczo-rozwojowej na Litwie na tle pozostałych krajów UE / Level and structure of investment in research and development in Lithuania in comparison with other countries	177
Mariusz Hamulczuk, Jakub Kraciuk: Procesy globalizacji a wzrost gospodarczy w krajach europejskich / Globalisation processes vs. economic growth in the European countries	191
Anna Horodecka, Liudmyła Vozna: The vulnerability of the labor market as the effect of the human motivation to work / Wrażliwość rynku pracy jako skutek motywacji człowieka do pracy	207
Agata Jakubowska: Instytucjonalne podłoże relacji podmiotów funkcjonujących na rynku / Institutional background of relations between entities on the market	216
Ewa Jaska: Uwarunkowania makroekonomiczne rozwoju rynku reklamy medialnej w Polsce / Macroeconomic conditions for the development of media advertising market in Poland	224
Michał Jurek: Społeczna odpowiedzialność biznesu – ewolucja koncepcji i jej znaczenia / Corporate social responsibility – evolution of the concept and its importance.....	234
Renata Karkowska, Igor Kravchuk: Struktura inwestorów na GPW w Warszawie w kontekście zmian makroekonomicznych i rynkowych / Structure of investors in the Warsaw Stock Exchange in the context of macroeconomic and market changes.....	246
Grażyna Karmowska: Analiza i ocena poziomu ekoinnowacji w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej / Analysis and assessment of the level of eco-innovation in the new member countries of the European Union	257
Dariusz Kielczewski: Racjonalność człowieka gospodarującego w ujęciu koncepcji <i>homo sustinens</i> / Rationality of managing man in the concept of <i>homo sustinens</i>	269

Krystyna Kietlińska: Rola powiatowych urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu w Polsce / The role of district labour offices of work in counter-acting unemployment in Poland	277
Aneta Kisiel: Kształtowanie kapitału ludzkiego – wybrane problemy / Human capital shaping – selected issues	289
Dariusz Klimek: Funkcja ekonomiczna imigracji na polskim rynku pracy / The economic function of immigration on the Polish labor market	300
Paweł Kocoń: Zarządzanie informacją – utajnianiem i ujawnianiem – jako funkcja zarządzania publicznego / Managing the information – encryption and disclosure – as public management functions	310
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Weryfikacja hipotezy schumpeterowskiej w kontekście rodzajowej struktury wdrażanych innowacji / Verification of Schumpeterian hypothesis in the context of generic structure of innovations	319
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Wpływ wybranych warunków działalności gospodarczej na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw / Influence of chosen conditions of economic activity on innovation activity of enterprises	329
Joanna Kudelko: Nowy paradygmat rozwoju w realizacji polityki spójności / New paradigm of development in the implementation of cohesion policy	340
Wojciech Leoński: Rola państwa i instytucji rządowych w promowaniu koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce / The role of the state and government agencies in promoting the concept of corporate social responsibility in Poland	350
Renata Lisowska: Kształtowanie przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie wzornictwa przemysłowego – doświadczenia województwa wielkopolskiego / Shaping the competitive advantage of small and medium-sized enterprises through the use of industrial design – experience of the Wielkopolskie Voivodeship	358
Irena Łącka: Wkład uczelni i instytutów badawczych w ochronę własności przemysłowej w Polsce w latach 2009-2014 / Input of universities and research institutes on the protection of industrial property in Poland between 2009 and 2014	368
Agnieszka Malkowska: Eksport województwa zachodniopomorskiego – charakterystyka i znaczenie dla regionu / Exports in Zachodniopomorskie Voivodeship – profile and significance for the region	381
Natalia Mańkowska: Usługi e-administracji a konkurencyjność międzynarodowa w wymiarze instytucjonalnym / E-government services and institutional competitiveness	392
Grażyna Michalczuk, Julita Fiedorczyk: Kapitał intelektualny kraju (NIC) – konceptualizacja podejść / National intellectual capital (NIC) – the conceptualization of approach	402

Michał Michorowski, Artur Pollok, Bogumiła Szopa: Przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych w Polsce według grup społeczno-ekonomicznych w latach 1993-2014 / Transformations in household incomes in Poland by socioeconomic groups in 1993-2014	412
Dorota Milek: Przestrzenne zróżnicowanie innowacyjności polskich regionów / Spatial diversity of Polish regions innovativeness	424
Bogumiła Mucha-Leszko: Przyczyny słabego ożywienia koniunktury gospodarczej w strefie euro w świetle hipotezy o nowej sekularnej stagnacji / Causes of the Eurozone's slow economic recovery in the light of new secular stagnation hypothesis	436
Rafał Nagaj: Działania zbiorowe i na rzecz innych – analiza porównawcza polskich, litewskich i hiszpańskich studentów / Collective actions and helping others – comparative analysis of Polish, Lithuanian and Spanish student)	450
Paulina Nowak: Regionalne zróżnicowania poziomu nasycenia w ośrodki innowacji i przedsiębiorczości / Regional variation in the level of saturation in the centers of innovation and entrepreneurship	462
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy państw Europy Środkowej i Wschodniej jako członków Unii Europejskiej / Economic development of countries of Central and Eastern Europe as members of the European Union	476
Elżbieta Pohulak-Żołędowska, Arkadiusz Żabiński: Wykorzystanie idei otwartych innowacji we współczesnych gospodarkach / Open innovation concept in contemporary economies	487
Gabriela Przesławska: Otoczenie instytucjonalne jako czynnik międzynarodowej konkurencyjności kraju oraz inkluzywnego wzrostu / Institutional environment as a factor of country's international competitiveness and inclusive growth.....	498
Malgorzata Raczkowska: Jakość życia w krajach Unii Europejskiej / Quality of life in the European Union	511
Anna Rutkowska-Gurak: Refleksje nad metodologią nauk ekonomicznych / Reflections on the methodology of economic sciences	522
Stanisław Swadźba: Wzrost gospodarczy krajów Azji Południowo-Wschodniej i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza / The economic growth of South-East Asia and the European Union. Comparative analysis	536
Anna Sworowska: Współpraca patentowa nauki i biznesu na przykładzie województwa podkarpackiego – analiza sieci / Network analysis of patent cooperation between science and business – the case of Subcarpathian region	547
Monika Szafrńska, Renata Matysik-Pejas: Społeczna odpowiedzialność banków komercyjnych w Polsce wobec środowiska naturalnego / Corpo-	

rate social responsibility of commercial banks in Poland towards the natural environment.....	559
Piotr Szkudlarek: Płeć studentów a ich aktywność społeczna w świetle badań nad kapitałem społecznym / Sex of students and their social activity in the light of research into the social capital	573
Agnieszka Szulc: Instytucje formalne i nieformalne na rynku pracy w Polsce / Formal and informal institutions on the labour market in Poland	584
Andrzej Szuwarzyński: Porównanie efektywności działalności badawczo-rozwojowej w krajach OECD / Comparison of efficiency of research and development in OECD countries	595
Magdalena Szyszko: Oczekiwania bliskie racjonalnym? Współczesne koncepcje kształtowania oczekiwań uczestników rynku / Bounded rationality of expectations? Modern hypotheses of expectations formation of market participants.....	606
Ewa Ślęzak: Migracje Polaków po 2004 roku a gospodarstwa domowe – implikacje teoretyczne i praktyczne / Migrations of the Polish after 2004 vs. the households – theoretical and practical implications	616
Mirosława Tereszczuk: Instrumenty polityki handlowej Unii Europejskiej a polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi / Trade policy instruments of the European Union versus the Polish foreign trade in agricultural products	627
Agnieszka Tomczak: Polityka monetarna i fiskalna w warunkach wysokiego zadłużenia / Monetary and fiscal policy in the conditions of considerable indebtedness.....	639
Katarzyna Twarowska: Efekty międzynarodowej koordynacji polityki walutowej w latach 1978-2015 / Effects of international monetary policy coordination in the period 1978-2015.....	652
Zuzanna Urbanowicz: Simulation analysis of the degree of inadequacy in the single monetary policy for the EU economy outside the euro zone / Symulacyjna analiza stopnia nieadekwatności jednolitej polityki pieniężnej dla unijnej gospodarki spoza strefy euro	665
Grażyna Węgrzyn: Absolwenci na europejskim rynku pracy – analiza porównawcza / University graduates at European labour market – comparative analysis	675
Danuta Witczak-Roszkowska: Kapitał społeczny polskich regionów / Social capital of Polish regions.....	686
Katarzyna Włodarczyk: Serwicyzacja konsumpcji w polskich gospodarstwach domowych / Servicization of consumption in Polish households.....	699
Renata Wojciechowska: Between economic triumphalism and anti-economism / Między tryumfalizmem ekonomicznym a antyeconomizmem	709

Malgorzata Wosiek: Migracje międzynarodowe w procesach dostosowawczych na rynkach pracy krajów UE w czasie kryzysu / International migration in the labour market adjustment processes in the EU countries during the crisis	718
Urszula Zagóra-Jonszta: Dwugłos klasyków francuskich na temat podatków – Bastiat i Sismondi / Two voices of French classics about taxes – Bastiat and Sismondi	730
Malgorzata Zielenkiewicz: Konkurencyjność krajów UE w świetle globalnego kryzysu finansowego / Competitiveness of the EU countries in the context of the global financial crisis	740

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy do Państwa rąk publikację pt. „Ekonomia”, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 65 artykułów, w których autorzy prezentują wyniki badań w czterech obszarach problemowych analizowanych na poziomie mikro- i makroekonomicznym.

Pierwszy obszar przedstawia rozważania dotyczące rynku pracy i instytucji rynku pracy, a także roli kapitału ludzkiego w gospodarce. Znalazły się tutaj wyniki badań na temat np.: roli urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu, wpływu instytucji formalnych i nieformalnych na rynek pracy, zjawiska prekariatu, sytuacji kobiet na rynku pracy w dobie polityki równych szans czy pozycji absolwentów na europejskim rynku pracy. Drugi obszar dotyczy problemów makroekonomicznych współczesnych gospodarek, często ukazywanych w kontekście analizy sytuacji Polski na tle innych krajów unijnych. W tej grupie artykułów zaprezentowano wyniki analiz dotyczących m.in.: interwencjonizmu monetarnego i fiskalnego w warunkach wysokiego zadłużenia, polityki monetarnej i fiskalnej w krajach unijnych, ograniczeń wzrostu i rozwoju gospodarczego, innowacyjności i przedsiębiorczości, działalności badawczo-rozwojowej oraz roli kapitału intelektualnego kraju. Trzeci obszar tematyczny prezentowanej publikacji stanowią aspekty mikroekonomiczne, omawiając je np. dokonano analizy relacji podmiotów funkcjonujących na rynku, poddano ocenie przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych czy opisano wpływ migracji na gospodarstwa domowe w Polsce. Czwarty obszar obejmuje zaś opracowania dotyczące fundamentów ekonomii, m.in. racjonalności człowieka w ujęciu *homo sustinens*, nowych paradygmatów rozwoju, refleksji nad metodologią nauk ekonomicznych, koncepcji kształtowania oczekiwań uczestników rynku czy analiz poglądów klasyków francuskich na temat podatków.

Książka przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów w praktyce zajmujących się problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszą książkę były recenzowane przez samodzielnych pracowników nauki, w większości kierowników katedr ekonomii. Chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy jednocześnie nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji.

Jerzy Sokołowski

Tomasz Dębowski

Uniwersytet w Białymstoku
e-mail: debal@poczta.onet.pl

POLITYKA REGIONALNA UNII EUROPEJSKIEJ W POLSCE – TERAŹNIEJSZOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ

REGIONAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION IN POLAND – PRESENT AND FUTURE

DOI: 10.15611/pn.2016.449.08
JEL Classification: R58

Streszczenie: Problematyka podjęta w niniejszym artykule nawiązuje do kwestii realizacji unijnej polityki regionalnej w Polsce w latach 2007-2013 oraz 2014-2020. W publikacji podjęto próbę wyjaśnienia pojęcia „polityka regionalna Unii Europejskiej”, opierając się przy tym na wybranych ujęciach prezentowanych w literaturze krajowej. Dokonano także prezentacji i oceny wpływu teorii rozwoju regionalnego na ukształtowanie się współczesnej unijnej polityki regionalnej. Zasadniczą kwestią stało się natomiast przedstawienie efektów realizacji polityki regionalnej UE w Polsce w latach 2007-2013 oraz przybliżenie spodziewanych efektów tej polityki w latach 2014-2020. Autor pokusił się także o wskazanie prawdopodobnych perspektyw zasilania finansowego Polski w sferze unijnej polityki regionalnej po roku 2020.

Słowa kluczowe: polityka regionalna Unii Europejskiej, teorie rozwoju regionalnego, programy operacyjne.

Summary: The issue taken in this article refers to the problem of implementation of the EU's regional policy in Poland in the years 2007-2013 and 2014-2020. The attempt to clarify the concept of "the European Union regional policy" is taken at the beginning, using selected perspectives presented in the domestic literature. Thereafter, the presentation and evaluation of the impact of regional development theory for the formation of a modern EU's regional policy are drawn. However, the presentation of the effects realisation of the EU's regional policy in Poland in the years 2007-2013 and an approximation of the expected effects of this policy in the years 2014-2020 are the main focus. The author also tries to identify likely prospects for Polish financial power in the area of EU's regional policy after 2020. Legal regulations of the functioning of the European Union, domestic and foreign cohesive positions and studies of Polish ministries dealing with regional policy issue are used in this article.

Keywords: EU's regional policy, theories of regional development, operational programmes.

1. Wstęp

Polityka regionalna Unii Europejskiej odgrywa istotną rolę w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Z chwilą uzyskania statusu kraju stowarzyszonego z UE otworzyła się możliwość korzystania z funduszy unijnych w ramach tzw. programów przedakcesyjnych. Po uzyskaniu członkostwa we Wspólnocie środki unijne, dostępne w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, pozyskiwane są głównie dzięki programom operacyjnym. W każdym z dotychczasowych okresów programowania wielkość przyznawanego Polsce finansowania w obszarze europejskiej polityki regionalnej była coraz większa. Warto więc pokusić się o refleksję nad efektami wykorzystania dotychczasowych środków oraz zastanowić się nad najbliższą przyszłością Polski w kontekście wykorzystywania funduszy unijnych. Celem opracowania jest zatem przedstawienie efektów realizacji polityki regionalnej UE w Polsce w latach 2007-2013 oraz przybliżenie spodziewanych efektów tej polityki w latach 2014-2020. W pracy posłużono się metodą monograficzną (w tym metodą badania dokumentów) oraz metodą analizy opisowej. Wykorzystano przy tym regulacje prawne dotyczące funkcjonowania Unii Europejskiej, krajowe i zagraniczne pozycje zwarte oraz opracowania polskich ministerstw zajmujących się problematyką polityki regionalnej.

2. Definicyjne ujęcie polityki regionalnej Unii Europejskiej

O polityce regionalnej Unii Europejskiej mówi się niemal od początku powstania Wspólnot Europejskich w roku 1957 (na mocy Traktatów Rzymskich)¹. Użyte określenia: „Unii Europejskiej” czy „unijnej” zauważalne są dopiero po 1992 r., kiedy to na mocy Traktatu z Maastricht przyjęto oficjalną nazwę „Unia Europejska” – przypisaną dla zintegrowanych w ugrupowaniu państw². Wcześniej, tj. do 1992 r., posługiwano się pojęciem „wspólnotowa polityka regionalna” lub bezpośrednio „polityka regionalna”, odnosząc je do terytorium krajów tworzących Wspólnotę Europejską.

Pomimo niedoczekania się uregulowania prawnego pojęcia „unijna polityka regionalna”, literatura przedmiotu wyraźnie dowodzi, jak należy postrzegać ten rodzaj

¹ Traktaty Rzymskie (Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą i Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej – Euratom) zostały podpisane 25 marca 1957 r. przez Belgię, Francję, Holandię, RFN, Luksemburg i Włochy. Weszły w życie 1 stycznia 1958 r. na czas nieokreślony. Obydwa dokumenty wraz z Traktatem Paryskim stanowią fundament integracji europejskiej. W preambule sygnaturiusze zobowiązali się do wspólnych działań zmierzających do wyeliminowania barier dzielących Europę. Służyć miało temu stałe dążenie do poprawy poziomu życia i warunków pracy obywateli krajów członkowskich.

² Traktat z Maastricht (traktat o Unii Europejskiej) – traktat uzgodniony na szczycie Rady Europejskiej w Maastricht (Holandia) w grudniu 1991 r., podpisany przez 12 państw Wspólnot Europejskich 7 lutego 1992 r. w Maastricht. Wszedł w życie 1 listopada 1993 r.

polityki. I tak np. T.G. Grosse stwierdza, że „jest to jedna z najważniejszych polityk Wspólnot Europejskich [...] zmierza ona do osiągnięcia spójności pomiędzy poszczególnymi regionami Unii pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego” [Grosse 2004]. I. Pietrzyk wskazuje na traktowanie europejskiej polityki regionalnej jako „odrębnej dziedziny interwencji Wspólnot” oraz podkreśla, że „z czasem podstawowym celem europejskiej polityki wspierania regionalnego stało się likwidowanie „słabości” i wyrównywanie szans rozwojowych regionów najbardziej upośledzonych” [Pietrzyk 2006]. A.M. Kowalski stwierdza z kolei, że „w celu zwiększenia wewnętrznej spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej oraz rozwiązania najważniejszych problemów najsłabszych obszarów, Unia Europejska prowadzi aktywną politykę regionalną”. Dodaje też, że „polityka regionalna Unii Europejskiej w znacznym stopniu przyczynia się do zniwelowania różnic w rozwoju ekonomiczno-społecznym poszczególnych państw członkowskich” [Kowalski 2008]. D. Czykier-Wierzba zwraca natomiast uwagę na istotę unijnej polityki regionalnej poprzez odniesienie się do jej celów. Stwierdza: „o ile bowiem w poprzednich latach jednym z głównych celów polityki regionalnej było [...] ograniczenie dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów oraz zmniejszenie zacofania najsłabszych gospodarczo obszarów, w tym również wiejskich, o tyle obecnie kładzie się główny nacisk na podniesienie ich zdolności konkurencyjnej oraz zmniejszenie bezrobocia” [Czykier-Wierzba 1998].

Odniesienie do polityki regionalnej Unii Europejskiej zawiera także przedmowa D. Hübner zawarta w pozycji pt. „Praca na rzecz regionów. Polityka regionalna Unii Europejskiej na lata 2007-2013”. Stwierdzono w niej, że „europejska polityka regionalna opiera się na zasadzie solidarności regionów Europy. Wzmacnianie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez zmniejszanie różnic rozwojowych między regionami to jeden z podstawowych celów Unii Europejskiej wskazany w ustanawiającym ją Traktacie” [*Praca na rzecz regionów...* 2008]. Komisarz Unii Europejskiej ds. polityki regionalnej J. Hahn dodaje natomiast, że „polityka regionalna jest strategią inwestycyjną obejmującą wszystkie regiony i miasta europejskie, której celem jest zwiększenie ich wzrostu gospodarczego oraz podniesienie jakości życia ich mieszkańców. Jest również wyrazem solidarności, polegającym na koncentracji wsparcia na rzecz słabiej rozwiniętych regionów” [*Regional Policy...* 2014].

Przedstawione stanowiska pozwalają stwierdzić, że definiowanie pojęcia przenosi środek ciężkości w stronę określania ukierunkowania i celów europejskiej polityki regionalnej. Różnorodne spostrzeżenia i interpretacje nie odbiegają znacząco od siebie. Wprost przeciwnie, jest w nich wiele zbieżności i cech wspólnych. Można nawet pokusić się o tezę, że w istocie przekazują informacje o tym samym, natomiast jedyną dostrzegalną różnicę stanowią użyte sformułowania i kontekst, w jakim pojęcie jest osadzone.

W związku z powyższym zasadne wydaje się, aby współcześnie politykę regionalną Unii Europejskiej postrzegać rzeczywiście przez pryzmat stawianych przed nią celów, ale właściwe byłoby także uzupełnianie owego spostrzeżenia o wskazywanie jej sfery podmiotowej, źródeł finansowania i instrumentarium, które wykorzystuje.

3. Umocowanie polityki regionalnej w teoriach rozwoju regionalnego

W literaturze ekonomicznej spotkać się można z wieloma teoriami rozwoju regionalnego. Z uwagi na dużą ich liczbę, tematyczną odmienność oraz czas powstawania wymagają one pewnego usystematyzowania, co nie jest zadaniem prostym. Syntetyczny podział teorii rozwoju regionalnego przedstawiła m.in. K. Gawlikowska-Hueckel [2003], ujmując je w następujące grupy:

- grupa teorii wyjaśniających pierwotne przyczyny podejmowania działalności gospodarczej w przestrzeni, do której zaliczyć należy m.in. teorie lokalizacji oraz teorie opisujące efekty aglomeracyjne i proces urbanizacji;
- grupa teorii identyfikujących procesy i czynniki powodujące szybszy rozwój jednych obszarów wobec stagnacji innych, tzw. teorie polaryzacji sektorowej i regionalnej oraz model centrum–peryferie;
- grupa teorii związanych z wyjaśnianiem przyczyn zróżnicowania wzrostu gospodarczego, m.in. neoklasyczny model wzrostu i tzw. nowe teorie wzrostu.

Odmienne spojrzenie proponuje T. Kudłacz [1999], który wymienia trzy ich podstawowe grupy:

- pierwotnie sformułowane oryginalne koncepcje,
- teorie wtórne będące rozwinięciem teorii oryginalnych,
- koncepcje łączące odrębne teorie cząstkowe.

Jeszcze inne ujęcie prezentują K. Głębicka i M. Grewiński [2003], ukazując teorie rozwoju regionalnego w przekroju czterech grup:

- teorie lokalizacji,
- teorie polaryzacji,
- teorie rozwoju „od dołu”,
- teorie polityk strukturalnych.

Dla potrzeb niniejszego artykułu odniesiono się jedynie do wybranych grup teorii rozwoju regionalnego, wykazujących zdaniem autora związek z wykształceniem się polityki regionalnej. Teorie te ujęto w następującym podziale: teorie lokalizacji, teorie polaryzacji, teorie rozwoju endogenicznego oraz teorie wzrostu.

Teorie lokalizacji, nawiązujące zasadniczo do wyboru optymalnych miejsc prowadzenia działalności gospodarczej, mają odzwierciedlenie w dzisiejszej unijnej polityce regionalnej poprzez identyfikację procesu powstawania regionalnych zróżnicowań rozwojowych (J.H. von Thünen, A. Weber, A. Predöhl, W. Christaller, W. Isard) oraz ilustrują kształtowanie się podobnych warunków rozwojowych w przestrzeni (założenia teorii A. Lösch).

Teorie polaryzacji odnoszą się z kolei do nieco większej liczby kwestii mających istotne znaczenie dla konstrukcji unijnej polityki regionalnej. Wskazują one m.in. na szczególne znaczenie innowacji w procesach rozwojowych (J.A. Schumpeter, J.R. Lasuén, J. Friedmann), rozwijają rozważania na temat powstawania regionalnych dysproporcji rozwojowych (F. Perroux, G. Myrdal, P. Pottier, R. Prebisch), określają możliwości niwelowania regionalnych zróżnicowań społeczno-gospodar-

czych (A.O. Hirschman, J.R. Boudeville) czy też ukazują sposób postępowania układu podmiotowego w zakresie dyfuzji rozwoju przestrzennego i społecznego w układzie centrum–peryferie (J. Friedmann).

Grupa teorii rozwoju endogenicznego, stojących w gruncie rzeczy w opozycji do teorii polaryzacyjnych, podkreśla natomiast znaczenie rozwoju kreowanego „oddolnie”. Są one zgodne z zasadami polityki regionalnej Unii Europejskiej, głównie z zasadą uzupełnienia, dodatkowości i pomocniczości (teoria potrzeb podstawowych oraz koncepcja rozwoju autocentrycznego D. Senghaasa), podkreślają też znaczenie aspektów pozaekonomicznych tj. ekologicznych i socjokulturowych w rozwoju kreowanym przez politykę regionalną (koncepcje niezależnego rozwoju regionalnego).

Nowe teorie wzrostu, podobnie jak i teorie polaryzacji, wykazują także związki ze współczesną unijną polityką regionalną w wielu różnych przekrojach. Niektóre z nich kładą nacisk na wzmacnianie rozwoju wewnątrzregionalnego, stanowiąc tym samym przesłankę do prowadzenia polityki w oparciu o zasady: pomocniczości, uzupełnienia, dodatkowości (teoria rozwoju sieciowego, teoria klastrów, teoria cyklu wzrostu). Inne dają podstawę do ukierunkowywania polityki regionalnej na wzmacnianie konkurencyjności opartej na innowacjach (teoria regionu uczącego się), stanowią też przesłankę dla wykształcenia się racjonalnej struktury podmiotowej (teoria instytucjonalna), a także wyznaczają specyficzne kierunki rozwojowe zorientowane nie tylko na cele gospodarcze, ale i środowiskowe (teoria rozwoju zrównoważonego).

Analiza teorii rozwoju regionalnego utwierdza w przekonaniu, że stały się one podstawą wykształcenia się unijnej polityki regionalnej, a współcześnie również jej realizacji. Różnorodność prezentowanych spostrzeżeń jest zbiorem wartościowych pomysłów i idei nakierowanych na problematykę rozwojową. Stanowi też naukowo-praktyczną bazę dla wypracowywanych w kolejnych okresach programowania pomysłów na rozwój obszaru Unii Europejskiej. Teorie rozwoju regionalnego wpływają w zróżnicowany sposób na kształt polityki regionalnej. Niekiedy uwidacznia się bliski, wręcz bezpośredni ich związek z określonymi zagadnieniami tej polityki (takimi jak wspieranie innowacji czy ukształtowanie struktury podmiotowej). Innym razem związek ten jest mniej wyraźny i ma charakter pośredni (jak ukazywanie sposobów powstawania dysproporcji rozwojowych). Reasumując, należy stwierdzić, że współczesna polityka regionalna UE znajduje swoje źródła w ukształtowanych w XIX i XX wieku teoriach rozwoju regionalnego, natomiast same teorie stanowią wartościową, lecz merytorycznie zróżnicowaną podbudowę tej polityki.

4. Realizacja unijnej polityki regionalnej w Polsce w latach 2007-2013

W ramach unijnej polityki regionalnej, realizowanej w okresie programowania 2007-2013, z budżetu UE przyznano Polsce środki w wysokości 67,3 mld euro. Sposób ich wykorzystania przewidziano w Narodowych Strategicznych Ramach Odnie-

sienia (NSRO) przyjętych na lata 2007-2013. Dokument ten określił kierunki wsparcia ze środków finansowych dostępnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stały się podstawą dla przygotowania programów operacyjnych, uwzględniając zapisy Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 oraz Krajowego Programu Reform 2005-2008 odpowiadającego na zapisy Strategii Lizbońskiej [Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013].

Na bazie poczynionych uzgodnień (NSRO, programy operacyjne) określono alokację środków finansowych przyznanych Polsce w obszarze unijnej polityki regionalnej. Podział tych środków w ramach programów operacyjnych w latach 2007-2013 przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Alokacja środków finansowych w ramach programów operacyjnych w Polsce w latach 2007-2013

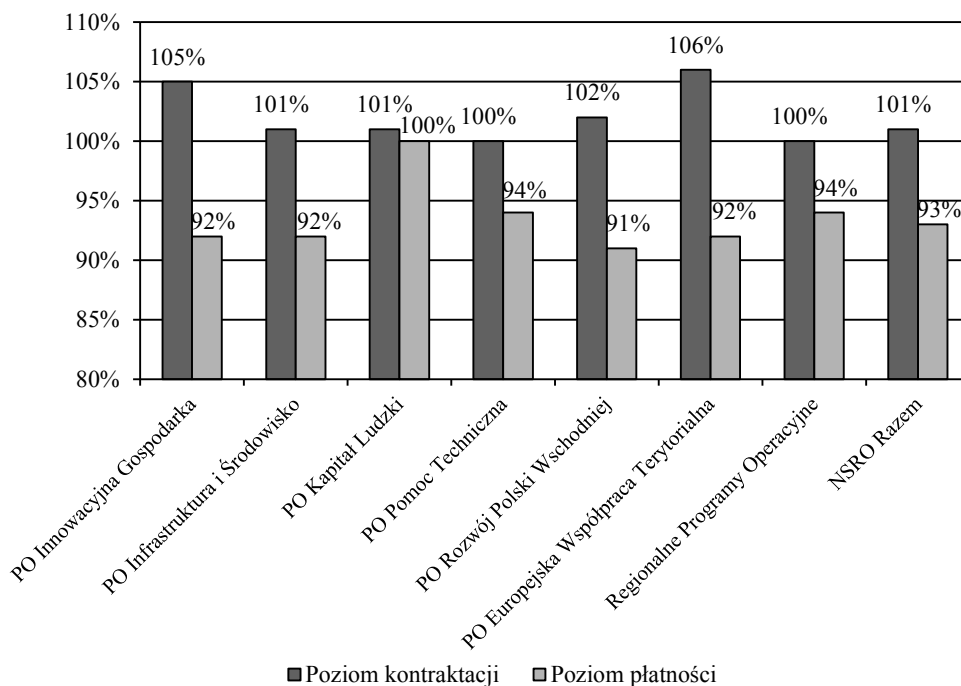
Programy operacyjne	Alokacja (mld euro)
Regionalne programy operacyjne (16)	16,6
1. Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko	27,9
2. Program operacyjny Kapitał Ludzki	9,7
3. Program operacyjny Innowacyjna Gospodarka	8,3
4. Program operacyjny Rozwój Polski Wschodniej	2,4
5. Program operacyjny Europejskiej Współpracy Gospodarczej	0,6
6. Program operacyjny Pomoc Techniczna	0,5
Razem	66,0*

* Pozostałe środki finansowe przeznaczono na utworzenie krajowej rezerwy wykonania (2% wartości alokacji, czyli 1,3 mld euro).

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013].

Ocena stopnia realizacji programów operacyjnych oraz poziomu wykorzystania środków unijnych umożliwiona została dzięki wdrożeniu w Polsce specjalnego systemu informatycznego SIMIK 07-13, w odniesieniu do którego zapewniono możliwość transmisji danych z systemów lokalnych.

Zgodnie z informacjami wygenerowanymi z Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07-13 od początku uruchomienia programów operacyjnych do 31 grudnia 2015 r. złożono ponad 302,3 tys. wniosków poprawnych pod względem formalnym, obejmujących całkowitą kwotę dofinansowania ok. 615,9 mld zł. W tym samym okresie podpisano z beneficjentami łącznie 106 544 umowy o dofinansowanie projektów, w których wartość kosztów kwalifikowalnych wyniosła 403,4 mld złotych, a dofinansowanie UE ok. 286, 8 mld złotych [Wykorzystanie środków Unii Europejskiej... 2016]. Poziom kontraktacji i płatności w podziale na programy operacyjne przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Poziom kontraktacji i płatności w podziale na programy operacyjne (stan na 31 grudnia 2015 r.)

Źródło: [Wykorzystanie środków Unii Europejskiej... 2016, s. 1].

Bardziej szczegółowych informacji dotyczących realizacji unijnej polityki regionalnej w Polsce dostarczają dane o liczbie i wartości złożonych wniosków o dofinansowanie, podpisanych umowach o dofinansowanie oraz złożonych wnioskach o płatność. Stanowią one jednak tylko jeden punkt widzenia. Pozwalają bowiem ocenić wyłącznie postęp procesu wykorzystania środków unijnych przydzielonych poszczególnym programom operacyjnym. Pełny obraz realizacji unijnej polityki regionalnej w Polsce wymaga natomiast równoczesnego przedstawiania efektów rzeczowych, tj. rezultatów realizowanych projektów. Wybrane informacje dotyczące złożonych wniosków, umów dofinansowania oraz wniosków o płatność przedstawia tabela 2.

Efekty rzeczowe europejskiej polityki regionalnej w Polsce są wynikiem przyjęcia obowiązujących w okresie 2007-2013 dokumentów programowych powstałych na szczeblu Unii Europejskiej oraz na szczeblu krajowym.

Do roku 2010 obowiązywała w Unii Europejskiej tzw. Strategia Lizbońska (odnowiona w 2005 r.), nastawiona na wzmacnianie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Na jej podstawie opracowano Strategiczne Wytyczne Wspólnoty wyznaczające kierunki realizacji polityki regionalnej UE oraz identyfikujące obszary, w których polityka ta ma najskuteczniej przyczynić się do osiągnięcia celów Strategii Lizboń-

Tabela 2. Liczba i wartość złożonych wniosków o dofinansowanie, podpisanych umów oraz wniosków o płatność w ramach NSRO 2007-2013 (stan na 31 grudnia 2015 r.)

Programy operacyjne	Wnioski o dofinansowanie po ocenie formalnej		Umowy o dofinansowanie			Wnioski o płatność	
	liczba (tys.)	dofinansowanie unijne i krajowe (mld. PLN)	liczba (tys.)	dofinansowanie UE (mld. PLN)	poziom wykorzystania alokacji 2007-2013	dofinansowanie UE (mld. PLN)	poziom wykorzystania alokacji 2007-2013
Krajowe	237,9	491,62	70,0	292,8	102%	96,3	93%
Regionalne	64,4	124,24	36,5	110,6	100%	67,6	94%
Razem NSRO	302,3	615,86	106,5	403,4	101%	263,9	93%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*Wykorzystanie środków Unii Europejskiej...* 2016].

Tabela 3. Wybrane efekty rzeczowe polityki regionalnej UE w Polsce w latach 2007-2013 (stan na 31 grudnia 2015 r.)

Sfera	Efekty rzeczowe
Poprawa dostępności terytorialnej	Długość wybudowanych/przebudowanych autostrad i dróg ekspresowych: 1416 km, Długość wybudowanych/przebudowanych dróg krajowych i wojewódzkich: 3324 km, Długość wybudowanych/przebudowanych dróg powiatowych i gminnych: 7112 km, Długość wybudowanych/przebudowanych linii kolejowych: 1567 km, Liczba zakupionych/zmodernizowanych jednostek taboru komunikacji miejskiej: 3217 szt.
Zrównoważony rozwój, ekologia	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej: 27 370 km, Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej: 7124 km, Liczba wybudowanych/przebudowanych oczyszczalni ścieków: 521, 710 inwestycji w zakresie OZE oraz 1810 inwestycji związane z podnoszeniem efektywności energetycznej i kogeneracji.
Inwestycje w kapitał ludzki	Liczba utworzonych nowych miejsc pracy w ramach EFRR i FS: 152 458 etatów, w tym 4081 etaty badawcze, Liczba utworzonych nowych miejsc pracy w ramach EFS: 258 983 etatów (dane pozyskane z wniosków o płatność).
Technologie informacyjno-komunikacyjne	Długość wybudowanej sieci Internetu szerokopasmowego: 57 364 km, Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dofinansowanie dostępu do Internetu: 238 777, Liczba nowych e-usług: 5767.
Badania, rozwój, innowacje	Liczba objętych wsparciem ośrodków badawczych: 653, Liczba pomysłów innowacyjnych inkubowanych dzięki wsparciu: 2918, Liczba projektów badawczych i rozwojowych w ośrodkach badawczych: 231, Liczba utworzonych/zmodernizowanych laboratoriów: 1950, Liczba wdrożonych technologii: 3711.
Rozwój przedsiębiorczości	Liczba przedsiębiorstw objętych systemem B2B: 28 315, Liczba wspartych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych: 168, Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu: 250, Powierzchnia wspartych terenów inwestycyjnych: 15 527 ha.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*Wykorzystanie środków Unii Europejskiej...* 2016].

skiej. Każde unijne państwo członkowskie przyjęło zaś Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 oraz przewidziane do realizacji programy operacyjne.

Analiza zapisów w tych dokumentach (celów, wytycznych, priorytetów, działań) dowodzi, że główne efekty rzeczowe w latach 2007-2013 w Polsce dotyczyły sfery rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy, społeczeństwa informacyjnego, innowacyjności oraz badań i rozwoju, rozwoju zrównoważonego oraz poprawy dostępności terytorialnej. Zgodnie z informacją przedstawioną przez Ministerstwo Rozwoju w podpisanych umowach o dofinansowanie przewidziano osiągnięcie efektów rzeczowych, które przedstawia tabela 3.

Wykorzystywanie środków europejskich w warunkach polskich należy ocenić pozytywnie. I mimo że dane prezentowane na koniec grudnia 2015 r. nie są ostateczne (w systemie SIMIK nadal generowane są informacje), wyraźnie widać, że poziom absorpcji środków unijnych jest wysoki. Dodatkowo za pozytywną oceną przemawiają uzyskiwane liczne efekty rzeczowe tej polityki. Warto też zauważyć, że w okresie od 2008 do 2014 r. średni PKB *per capita* w Polsce na tle średniej UE (mierzony parytetem siły nabywczej) wzrósł o 16 p.p., tj. z 54% do 68% [<http://ec.europa.eu>]. Wzrostu tego nie należy wprawdzie wiązać wyłącznie z realizacją unijnej polityki regionalnej, jednak warto zaznaczyć, że ów rodzaj polityki opartej na funduszach unijnych stał się motorem do wystąpienia zjawisk wzrostowych.

5. Perspektywy wykorzystania środków unijnych w Polsce w latach 2014-2020

Okres programowania 2014-2020 wiąże się z wdrażaniem kolejnej unijnej strategii, Strategii Europa 2020. Przewidziano w niej realizację do końca 2020 r. pięciu istotnych celów w sferze zatrudnienia, badań i rozwoju, zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii, edukacji, walki z ubóstwem i wykluczaniem społecznym (Strategia Europa 2020).

W celu przełożenia Strategii Europa 2020 na „język polityk wspólnotowych i realizujących je funduszy strukturalnych” Komisja Europejska w marcu 2012 r. przedstawiła Wspólne Ramy Strategiczne (WRS), tj. dokument, w którym wskazano m.in. 11 celów tematycznych mających umożliwić państwom członkowskim przygotowanie się do wdrażania unijnej polityki regionalnej w latach 2014-2020.

Na bazie tych dokumentów (Strategia Europa 2020, WRS) państwa członkowskie UE przygotowały umowy partnerstwa (będące formą kontraktu z Komisją Europejską), w których przedstawiono strategie wykorzystania funduszy europejskich w latach 2014-2020, w tym w obszarze polityki regionalnej. W polskiej Umowie Partnerstwa (w sferze polityki regionalnej) przewidziano realizację 6 krajowych i 16 regionalnych programów operacyjnych. Łączna kwota środków unijnych przeznaczona do dyspozycji Polsce to ponad 82,5 mld euro [*Programowanie perspektywy finansowej...* 2015]. Alokację tych środków na poszczególne programy operacyjne przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Alokacja środków finansowych w ramach programów operacyjnych w Polsce w latach 2014-2020

Programy operacyjne	Alokacja (mld euro)
Regionalne programy operacyjne (16)	31,3
1. Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko	27,4
2. Program operacyjny Inteligentny Rozwój	8,6
3. Program operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	4,7
4. Program operacyjny Polska Cyfrowa	2,2
5. Program operacyjny Polska Wschodnia	2,0
6. Program operacyjny Pomoc Techniczna	0,7
Razem	76,9*

* Do wartości tej należy doliczyć obligatoryjne transfery na instrumenty i programy zarządzane bezpośrednio przez KE, tj. transfer z FS w ramach inicjatywy „Łącząc Europę” (ok. 4,1 mld euro), transfer na Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (ok. 0,5 mld euro), transfer na Pomoc Techniczną Komisji Europejskiej (ok. 0,3 mld euro), transfer na działania innowacyjne z inicjatywy KE w dziedzinie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (ok. 0,07 mld euro) oraz środki przeznaczone na realizację celu II – Europejska Współpraca Terytorialna (ok. 0,7 mld euro).

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*Programowanie perspektywy finansowej...* 2015].

Doświadczenia realizacji unijnej polityki regionalnej w Polsce w latach 2007-2013 pokazują, że z dużą dozą prawdopodobieństwa można spodziewać się wysokiej efektywności wykorzystania środków europejskich także w perspektywie 2014-2020. Jakkolwiek dopiero upływ czasu zweryfikuje owe oczekiwania, to warto zauważyć, że sięganie po środki unijne stało się już trwałym elementem polskiego krajobrazu gospodarczego, zaowocowało zdobyciem w tym zakresie dobrych praktyk przez beneficjentów oraz wywołało wiele pozytywnych efektów w sferze społeczno-gospodarczej.

Lata 2014-2020 to okres, w którym zgodnie z zapisami zawartymi w Umowie Partnerstwa realizacja projektów unijnych ma się przyczynić do osiągnięcia kolejnych licznych wskaźników rezultatu. Jawią się one jako polskie zobowiązania i wkład w realizację Strategii Europa 2020, ale także w krajowe dokumenty strategiczne, w tym Strategię Rozwoju Kraju 2020. Zestaw przewidywanych do osiągnięcia wybranych wskaźników rezultatu strategicznego w okresie do 2020 r. oraz 2023 r. prezentuje tabela 5.

Osiąganie wskaźników rezultatu strategicznego odbywa się na podstawie „Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020”. Monitorowanie postępu może być prowadzone w oparciu o statystykę publiczną (w tym dane Głównego Urzędu Statystycznego), dane organizacji międzynarodowych, dane instytucji zarządzających (w tym analizy i badania ewaluacyjne). Wskaźniki rezultatu strategicznego monitorowane są w ramach systemu STRATEG, stworzonego przez GUS i dostępnego na stronie: <http://strateg.stat.gov.pl/> [*Wytyczne w zakresie monitorowania...* 2015].

Tabela 5. Wybrane wskaźniki rezultatu strategicznego na poziomie Umowy Partnerstwa

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2012 r.)	Wartość pośrednia (2020 r.)	Wartość docelowa (2023 r.)
Nakłady na B+R w relacji do PKB	0,90%	1,70%	1,94%
Gospodarstwa domowe o zasięgu dostępu do Internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s	44,5%	100%	100%
Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe jako % PKB)	12,3%	13,39%	13,67%
Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	11%	15,5%	16%
Pojemność obiektów małej retencji wodnej	753 624 dam ³	818 134 dam ³	844 836 dam ³
Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	68,6%	73,10%	74.70%
Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej	0,3281 (2010 r.)	0,375	0,328
Wskaźnik zatrudnienia osób: w wieku 20–64 K/M (a) w wieku 55–64 K/M (b) na obszarach wiejskich (c)	a) 57,6%/72,1% b) 31,0%/51,3% c) 50,3% (2013 r.)	a) 62,3%/79,8% b) 34,5%/64,4% c) 53,3%	a) 63,2%/80,1% b) 37,3%/64,5% c) 54,3%
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	26,7%	20,9%	19.1%
Odsetek dzieci w wieku 3–4 lat objętych edukacją przedszkolną	59,29%	76,76%	81,20%
Wskaźniki jakości rządzenia: Efektywność rządzenia (a) Jakość regulacji (b) Rządy prawa (c)	a) 71,8 b) 78,5 c) 72,0	a) 75,0 b) 83,7 c) 81,4	a) 77,4 b) 84,1 c) 83,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Programowanie perspektywy finansowej... 2015].

W momencie powstawania artykułu w systemie STRATEG prezentowane były informacje na koniec 2014 r. Nie objęły one postępów w osiąganiu wskaźników rezultatu uzyskanych na bazie wykorzystania środków unijnych. Warto zaznaczyć, że polska Umowa Partnerstwa została przyjęta przez Komisję Europejską w maju 2014 r., natomiast programy operacyjne były przyjmowane aż do lutego 2015 r. Pełne wykorzystywanie dostępnych funduszy UE zanotowało zatem ponadroczne opóźnienie, które jest wszakże charakterystyczne również dla innych państw członkowskich z uwagi na późne terminy ukazywania się dokumentów unijnych (w tym rozporządzeń dotyczących Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych).

Kwota 82,5 mld euro jest największym zasileniem finansowym Polski w dotychczasowej historii korzystania z funduszy unijnych. Jest to też najprawdopodobniej ostatnie tak duże wsparcie. Zauważyć należy, że poziom PKB *per capita* w Polsce – będący wyznacznikiem dla wielkości wsparcia – sukcesywnie się zwiększa.

W przekroju poszczególnych regionów (województw) pod tym względem obserwowana jest tendencja wzrostowa. Spodziewać się zatem należy, że w perspektywie finansowej 2021-2027 kolejne polskie regiony (podobnie jak obecnie województwo mazowieckie) uzyskają wskaźnik PKB *per capita* większy niż 75% średniej unijnej. Spowoduje to (w zależności od poziomu wskaźnika i obowiązujących w przyszłym okresie reguł wsparcia) zakwalifikowanie ich do grupy regionów bardziej rozwiniętych lub przejściowych, a tym samym objęcie mniejszymi poziomami dofinansowania.

6. Zakończenie

Polityka regionalna UE stanowi współcześnie jeden z podstawowych kierunków wydatkowania środków europejskich. Nie doczekała się ona prawnego zdefiniowania w dokumentach unijnych. Liczne opracowania poświęcone temu zagadnieniu wyraźnie wskazują jednak jej istotę i przedmiot.

Unijna polityka regionalna wyrosła na gruncie teorii rozwoju regionalnego (w tym teorii lokalizacji, polaryzacji, rozwoju endogenicznego oraz nowych teorii wzrostu). Teorie te w zróżnicowany sposób wpłynęły na jej obecny kształt.

Realizacja polityki regionalnej UE w Polsce w latach 2007-2013 uwidacznia wiele korzyści. Na uwagę zasługuje głównie wysoki poziom wykorzystania środków europejskich, a także liczne efekty rzeczowe powstałe w sferze: poprawy dostępności terytorialnej, zrównoważonego rozwoju i ekologii, inwestycji w kapitał ludzki, technologii informacyjno-komunikacyjnych, badań, rozwoju i innowacji oraz rozwoju przedsiębiorczości. Zauważalna jest też istotna poprawa wskaźnika PKB *per capita* w Polsce (i w poszczególnych województwach) w okresie programowania 2007-2013.

Przyszłość europejskiej polityki regionalnej należy analizować do roku 2020, a uwzględniając obowiązującą w obecnej perspektywie finansowej zasadę n+3 nawet do roku 2023. Wykorzystanie dostępnych w Polsce środków unijnych osiągnie w tym okresie prawdopodobnie równie wysoki poziom. Pewnym zagrożeniem jest ponadroczny „poślizg” w uruchamianiu funduszy europejskich. Lata 2014-2020 to najpewniej ostatnia perspektywa finansowa, w której Polsce przypadła tak znacząca alokacja funduszy. Postępujący rozwój społeczno-gospodarczy kraju stanie się czynnikiem determinującym podjęcie decyzji o zmniejszeniu poziomu pomocy unijnej dla Polski w okresie po roku 2020.

Literatura

- Czykier-Wierzba D., 1998, *Polityka regionalna Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Europa 2020, 2010, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela.

- Gawlikowska-Hueckel K., 2003, *Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej. Konwergencja czy polaryzacja?*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Głąbicka K., Grewiński M., 2003, *Europejska polityka regionalna*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Grosse T.G., 2004, *Polityka regionalna Unii Europejskiej. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i Polski*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- <http://ec.europa.eu> (2.04.2016).
- Kowalski A.M., 2008, *Polityka regionalna w Unii Europejskiej w Irlandii i Wielkiej Brytanii w latach 1989-2006*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Kudłacz T., 1999, *Programowanie rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie, 2007, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Pietrzyk I., 2006, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Praca na rzecz regionów. Polityka regionalna Unii Europejskiej na lata 2007-2013*, 2008, Ana-Paula Laissy, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, Bruksela.
- Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa*, 2015, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa.
- Regional Policy. Making Europe's regions and cities more competitive, fostering growth and creating jobs*, 2014, European Commission, Directorate-General for Communication Publications, Brussels.
- Wykorzystanie środków Unii Europejskiej w ramach Narodowej Strategii Spójności 2007-2013*, 2016, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa.
- Wtyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020*, 2015, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa.